

עש"ק פר' ויקרא תש"ע

נשמתין חרתין

רשימות מדא"ח
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' ויקהל פקודי-החודש תש"ע

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אהלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באידיש

- ❖ שיעור בגמרא מסכת סוכה, מפי הר"ה ג. המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אחה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.
- ❖ שיעור בספר נתיב מצוותיך להר"ק מקאמארנא זי"ע ואוצרות חיים למתחילים מפי מו"ר הגה"צ ביום ג' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בשעה"כ - שבת ביום ד' בשעה 8:15 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק עין חיים למתחילים, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, ביום ב' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בספה"ק שיחות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיחת קודש ברעיון דרעווין שלוש סעודות (מזמן צה"כ דר"ת).

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באידיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
 - שיעור בספה"ק אוצרות חיים - שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-1)
 - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-3)
 - שיעור בחסידות (פר' השבוע) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-2)
 - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים - שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-5)
 - שיעור בשעה"כ שבת - שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-6)
 - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-2)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
 - שיעור בספר התניא - שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
 - שיעור בספה"ק שיחות הר"ן (ושער יהו"א) - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
 - שיעור בספה"ק ליקוטי מוהר"ן - שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
 - שיעור בספה"ק עין חיים - שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויחי רצון שבכח התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

"יום החכמה"

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 02-5389584 טלפקס:

נשמתין חרתיין

**רשימות דברים מדא"ח שנאמרו בשב"ק פרשת ויקהל פקודי-
החודש תש"ע(*)**

בהליכה לביתו בליל שבת

שבשעה שנשא שלמה את בת פרעה נעין גבריאלי קנה בים ועלה בו שרטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי וכו', ופירש זאת באופן דלמעליותא, דהיינו שכיון שנתכוין שלמה בכונה מהורה לעורר תיקון השלם דלעת"ל שאז אהפוך אל עמים שפה ברורה וכו', ומודעת זאת דברי הוזה"ק (פרשת תרומה דף ק"ג ע"ב) דלית רעותא טבא דיתאביד וכ"ש רעותא טבא של החכם מכל האדם שבודאי פועלת פעולה טובה נצחית, שפעל שיבנה כרך גדול של רומי שהם יחריבו את ביהמ"ק, שעיי"ז שיתקיים על ידם שפך חמתו וכו' וישארו קיימים בני"י שיגמרו לבסוף את התיקון השלם שהתחיל בו שחע"ה.

ג] וכעיי"ז מצינו אצל שאול המלך ע"ה, שאף דבודאי טעה בזה שלא שמע לדבר ה' להרוג את אנג מ"מ סו"ם בודאי היתה לו כונה לטובה שסבר שכן הוא רצון ה', והביא בשם הרוגצ'ובער (צפנת פענח על התורה ח"ב הפטרה לפר' זכור) שמבאר ששאול המלך ע"ה סבר כהמבואר ברמב"ם (הלכות מלכים פ"ו ה"ד) שאף במדיית עמלק

א] שאל נשאל מו"ר ע"י אחד מן התלמידים בהא דפתח לן קרא בפרשת פקודי בתיבות "המשכן משכן" דהוי רמז על שני המקדשות שנתמשכנו בשני חורבנין על עוונותיהם של ישראל (כדברי רש"י), לכא' הוא היפך הכלל (מסכת סופרים פרק י"ב, ירושלמי מגילה פ"ג ה"ג, רמב"ם פרק י"ג מתפילה הלכה ה') שאין פותחים בדבר שאינו טוב. והשיב מו"ר דאדרבא הוי דבר טוב, דבתי המקדש הם משכון על בני"י שע"י זה ניצולו בני"י כדברי חכמינו ז"ל (איכה רבה ד', י"ד) מזמור לאסף וכו' ששפך חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל.

ב] וחוסף שיש להדגיש זאת גם לגבי מה שדיבר בקדשו שבוע שעבר בארוכה גבי שלמה המלך ע"ה (ונדפסה בדא"ח שבוע שעבר), דאף שלא זכינו שיגמור שחע"ה את הנקודה והתיקון השלם עד סופו, אך פשוט שכל הפעולות שעשה שחע"ה הם פעולות שהועילו והיטיבו לכלל ישראל ולתיקון השלם. וביאר בזה בשם הקאמארנער זי"ע דברי חז"ל (שבת נ"ו ע"ב)

(*) מו"ר ביקש לכתוב שהפסקים בהלכה המובאים פה אין לסמוך עליהם למעשה (והסביר שיש חילוק בין תשובה בשעת מעשה לפסק קבוע ואכמ"ל).

ה) הקשה חד מן התלמידים איך היה מותר לשמואל להרוג את אגג, והלא היה שמואל נזיר אלקים לחד מ"ד (נזיר ס"ו ע"א, וכן פסק הרמב"ם הלכות נזירות פ"ג הט"ז דהאומר הריני כשמואל הרמתי וכו' הרי זה נזיר עולם) שאסור לנזיר להיטמא למתים (וכן הקשו הנוכ"י בספר דורש לציון דרוש ה' דף י"ז ע"ב והתפארת ישראל נזיר פ"ט מ"ה אות ג"ג), וליכא למימר שהרגו ע"י חץ וכדו', וכן ליכא למימר דשווייה כגוסם (כתי' התפא"י שם) שהלא כתיב "וישסף שמואל את אגג" (שמואל א' ט"ו, ל"ג) והיינו שחתכו לארבע (איכה רבה ג' אות ת' וברש"י שם, ועיין לקו"מ ח"א תורה ל' ותורה קל"ה) והלא זה אין עושים בחץ אלא בחרב, והלא חרב הרי הוא כחלל. וענה מו"ר ואמר די"ל שהחרב היתה מפשוטי כלי עץ (וכ"כ תי' זה בהגהת בן הנוכ"י בדורש לציון הנ"ל), אלא שאמנם קשה במציאות שיהא כזאת חרב, וע"ז תירץ מו"ר די"ל דרק הידית היתה משל עץ והחרב היתה של ברזל, אלא שהקשה א' מהתלמידים שהלא יש בידית נקב להכניס בה הברזל ותו לא הוי פשוטי כלי עץ, ושו"מ בתוס' שבת י"ז ע"א (פוד"ה ועל שאר) שבאופן שא"א להוציא הברזל מהעץ ללא שישבר הכלי קיבול לא נחשב ככלי קיבול.

ו) והזכיר מו"ר בהקשר לביאור הצפע"נ שאגג נימול והיה לפני הטבילה, שבאה לידו השבוע שאלה, שהגיע איזה אדם וסיפר שהוא נולד לאם שעברה גיור קונסרביטי (שאינן הגיור חל) ומלו אותו בתור תינוק יהודי (כיון שסברו שהגיור חל) ואח"כ כשנודע להם שעפ"י דעת הפוסקים אין הגיור חל חזרו והטבילו להתינוק לשם גירות, (וסובר האדם שהיה זה בהוראת הגריש"א) ועתה הסתפק אדם זה האם אין חשש על מילתו שלא נעשתה לשם גירות (אלא סתם

המצוה לפתוח תחלה בשלום, ואם מקבלים עמלק ע"ע ונכנעים להיות עבדים לבנ"י ומקבלים עליהם ז' מצוות ב"נ אין להרגם, והיינו דבכה"ג נתקיימה מצות מחיית עמלק בצורה יותר גבוהה מהריגתם בגשמיות, שנמחה ע"י שורש הקלי' שלהם ברוחניות, וסבר שאול המלך ע"ה שצריך לפתוח בשלום, ושאל את אגג האם רוצה להתגייר וענה אגג שרוצה ומל אותו שאול כדין, ומבאר הרונצ'ובער שע"כ אי' (שמואל א' ט"ו, י"ב) ששמואל השכים בבוקר לקראת שאול, ולכאו' מה לו למחר כ"כ לבשר הבשורה הרעה לשאול שנמאס מהיות מלך, אלא שהיה בדעתו של שאול להטביל בבוקר את אגג כדין כל גר שמתגייר שטבילתו דייקא ביום ולא בלילה, ואם היה מספיק שאול להטבילו היה כבר נהיה יהודי שאין להרגו כבר, וע"כ מיהר שמואל בבוקר לפני שהספיק שאול להטביל את אגג.

ז) והעיר מו"ר דלדברי הרונצ'ובער יל"ע מה באמת היתה טעותו של שאול (דהלא ההלכה כנ"ל שאף במחייט עמלק יש לפתוח בשלום), אלא נראה הביאור דאף שלדורות ההלכה היא דיש לפתוח בשלום אף לעמלק מ"מ כאן היתה נבואה לשעה מפורשת מאת ה' דייקא להרוג את העמלקים ולא לפתוח להם בשלום, אלא שבכל זאת אם היה מספיק שאול להטבילו כבר היה נהיה יהודי ולא היה יכולים להרגו דנפקא ממנו שם עמלק (ומ"מ מכיון ששאול התכוין סו"ם לטובה ולית רעותא טבא דיתאביד, הרי ע"ז נולד המן (כדאי' בחז"ל שעיבר אגג כלילה זה) שעל ידו השתלשל הנם דפורים, שהאור של פורים הוא התנוצצות האור דעתיקא סתימאה דלעת"ל, שבאור של עתיק תקינים מחייט עמלק באופן הגבוה ביותר).

בחז"ל (סנהדרין ס"ט ע"ב) דבצלאל היה בן י"ג שנה כשבנה את המשכן, משא"כ בבנין ביהמ"ק א' (ערכין ו' ע"א) שכשרה הבניה אף ע"י קטנים ואף ע"י גויים, והביאור בזה הוא עפ"י הנ"ל דבניית ביהמ"ק הוא רק בבחי' הכשר מצוה ואין המצוה על הבניה בעצמה וע"כ כשר לה אף גוי וקטן משא"כ בניית המשכן הוא הבניה בעצמה מצוה וצריכה שתיעשה ע"י ישראל גדול דייקא.

ט] והעמיק מו"ר לבאר חידוש

הרוגצ'ובער עפ"י פנימיות הענינים, עפ"י הא דא' דבמשכן לא היה עדיין התיקון והיחוד העליון בבחי' גמר היחוד שבבחי' פנים בפנים (אלא היה עדיין בבחי' פנים באח' כמרומז בקרא "לכתך אחרי במדבר"), ורק בביהמ"ק דשחע"ה נגמר היחוד בבחי' יחוד פנים בפנים, ולכאז' קשה איך יתכן דביהמ"ק דשחע"ה יהא גדול ממשכן דמשרע"ה, והלא משרע"ה היה גדול משחע"ה, אלא הביאור בזה דגמר היחוד דפכ"פ נעשה בעיקרו ע"י הקב"ה בעצמו בבחי' "אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עלי" (תהילים נ"ז, ג') שפעולת הגמר אינה מתייחסת כ"כ אל התחתונים, וע"כ אף ששחע"ה קטן ממשערע"ה בכל זאת יכול הוא לפעול גמר היחוד דאי"ז מכח התחתונים, וע"כ מובן ג"כ דבנין ביהמ"ק שבבחי' גמר היחוד דפכ"פ א"צ שתיעשה הבניה ע"י ישראל אלא כשר אף ע"י גויים וקטנים שהבניה אינה מתייחסת ע"ש התחתונים (שאינן ככוחם לבנות ביהמ"ק שבו יהא היחוד השלם דפכ"פ) וכל הבניה היא רק בבחי' הכשר מצוה כנ"ל, ואמנם גם על בניית המשכן נאמר דהוקם המשכן מאליו ומשרע"ה רק הניה ידו והוקמו הקרשים מאליהם (תנחומא פקודי י"א) אך שם מכיון דלא היה עדיין גמר היחוד מתייחסת הבניה אל התחתון, שנאמר שמושה הוא הקים את

לשם מילת תינוק יהודי, וחשש על עצמו שצריכים להטיף ממנו דם ברית, וסבר מו"ר שמהני המילה דא"צ להטיף ממנו דם ברית (והוא איסור חבלה שלא לצורך) דהרי בכל גיור מלין מקודם לפני הטבילה ואח"כ כשמתרפא מטבילים אותו (כדאי' ביכמות דף מ"ז ע"ב), וה"נ בענינינו שהמילה שמלו את התינוק מספיקה אף שהיא קודם הטבילה וא"צ שוב להטיף דם ברית [וכן הסכים לסברת מו"ר א' מגדולי הוראה שליט"א].

ז] הזכיר מו"ר חידוש עצום ונפלא של

הרוגצ'ובער (צפע"נ עה"ת שמות ל"ה, י'), שאף דא' בחז"ל (במכילתא, רש"י ריש פרשת ויקהל) לפרש הסמיכות דאזחרת שב"ק למלאכת המשכן לומר שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, מ"מ מצדד הרוגצ'ובער ד"ל דהדרש הזה הוא רק לגבי בנין ביהמ"ק, וכדאי' בגמ' (יבמות ו' ע"א) הטעם שאין בנין ביהמ"ק בשבת ואין בזה הכלל דעשה דוחה ל"ת, דזהו משום שביהמ"ק הוא רק בבחי' מכשירי מצוה ואין המצוה על עצם העשייה והבניה דביהמ"ק אלא דהמצוה דועשו לי מקדש וכו' היא שיהא מקדש בנוי להקריב בו קרבנות, משא"כ בבניית המשכן מדייק הרוגצ'ובער מלשונות הפסוקים (דכתיב בו ויעשו ולא רק ועשו) שכל פרט במעשה בניית המשכן היה מצוה, וע"כ י"ל שדוחה בניית המשכן את שב"ק, וכמו שהקרבנות התמידין דוחה שב"ק [ודייק לה הרוגצ'ובער מלשון המכילתא דרבי ישמעאל (ויקהל פרשה א' ומובאת בילקו"ש בריש פרשתנו) שרק מכשירי המשכן אין דוחים שבת כגון ניטל קרנות המזבחה או נפגם הסכין אך עצם בניית המשכן שהיא מצוה עצמה בעצם העבודה דוחה שבת].

ח] ומבאר הרוגצ'ובער (צפע"נ עה"ת שמות

ל"ז, ד) עפ"י הנ"ל הא דא' י

ונמשכת הקדושה מאליה בכ"ז אשרי למי שזוכה שפעולת המשכת הקדושה תתייחס על שמו כמו שהקמת המשכן מתייחסת אל משרע"ה.

[יב] ושאל אחד מהתלמידים האם הוא כן גם לגבי מי שלא זכה לבוא עדיין לסוד ה' לגבי אמירת שמו"ת בעש"ק, שאי' מהאריז"ל שע"י אמירת שמו"ת בעש"ק נמשכת הנשמה יתירה אל האדם (וע"כ לא היה הולך האר"י ז"ל למקוה עד שגמר השמו"ת), והסכים מו"ר דבאמת הנשמה יתירה נמשכת לאדם ג"כ מאליה (אלא דאמירת שמו"ת בעש"ק פועלת שיהא מתייחס זאת יותר אל האדם שבוה נקבעת הנשמה היתירה אצלו יותר בשלימות). [ועיין בספר סוד ישרים להבא"ח לענין הברורים של כל יום שממילא נעשים כל התיקונים אלא שעבודת התפילה והכוונות כדי שיחשב ע"ש האדם, וא"כ לכאורה לשיטתו מה החילוק בין ימות החול לשבת, אלא החילוק כמה צריך התחנות לעשות כדי שיחשב העבודה על שמו, שבימות החול צריך לעשות רוב העבודה כדי שיקרא על שמו, ובשבת במעט עבודה נחשב על שמו, כמבואר בתורת חכם (דף ל"ד ע"א)]

[יג] ודריש סמוכין והסמך לזה עוד את דברי הלשם שבו ואחלמה (אשר בשב"ק זו כ"ז אדר היה יומא דחילולא דילה) שמועיד ע"ע שכל ספריו הגדולים והק' שחיבר אינם בכוחו אלא בסיוע שכינה ששרתה עליו שסייעתו לזה (וכנ"ל שיחודים גבוהים שכבחי' פכ"פ אין ככה התחנות לבחור בבחירתו ולפעול אותם אלא צריך לזה השראת השכינה וגילוי אלקות מיוחד שיפעל הוא את גמר היחוד, והיינו שהעיד על ספריו שנתחברו בדרגה גבוהה זו) [ושאל אחד מהתלמידים האם יש קשר בין הלשם לתלמידי הבעש"ט, והשיב מו"ר שאעפ"י שלא למד כמעט בספרי

המשכן, ולכן רק משרע"ה היה יכול להקימו שכיון שהפעולה מתייחסת אל התחנות צריך דייקא תחנות שבדרגת השלימות הכי גדולה משא"כ בבנין ביהמ"ק שכשר אף ע"י גוי כנ"ל.

[יד] והוסיף אח"כ לבאר עפ"י ענין זה ביאור בקבלה שבקר"ש שהיא רק בבחי' ו"ק דמוחין מחזירים אח"כ המוחין דקטנות, דהיינו שאפי' שיש מוחין דגדלות צריך ג"כ בחי' הידיים היינו שהתחנות צריך ג"כ לעבוד, משא"כ בכוונת הברכה שבסידורים הישנים אין חזרת מוחין דקטנות כיון שבכוונת הברכה ממשיכים כל המוחין (לפי ערך הברכה) והוי בבחי' שאין כבר חזרת מוחין דקטנות אלא נעשה הכל מאיליו בבחי' המוחין].

[טו] וביאר שדבר זה אשכחן גם לגבי שב"ק, דלכא' קשה דידוע ששב"ק היא קביעא וקיימא וקדושתה אינה תלויה מצד מעשי התחנות, ומאידך אשכחן מהאריז"ל ריבוי כוונות להמשיך המוחין והקדושות של שב"ק, והלא מענין הכוונות נראה שאנו צריכים לכיון להמשיך הקדושה וכאילו זה תלוי במעשי התחנות (וכמו שמבאר האריז"ל בכוונות קרשעהמ"ט שכל ענין הכוונות שבוה מתייחס התיקון והבירור והמשכת הקדושה אל המכוין והלא זה לכא' לא שייך בשב"ק, וסח מו"ר דשאלה זו הקשה לו כ"ק אדמו"ר מאשלג שליט"א שהתקשה בזה הרבה. והתי' בזה עפ"י הנ"ל (וכדמשמע גם בספח"ק סידורו של שבת בשם סידור ר' יעקב קאפל) דהכוונות של שב"ק הן בבחי' דהקמת המשכן ע"י משה, שמשער"ה הניה ידו והוקם המשכן מאילו ובכ"ז מתייחסת הקמת המשכן למשרע"ה, וה"נ בכוונות דשב"ק שמי שזוכה לכוונם נחשב כאילו הוא המשיך הקדושה אף שבאמת שבת קביעא וקיימא

לכתוב חיבורו האחרון (מח"ק) בהתלבשות ניצוץ מנשמת רביז"ל שהתגלה אליו בחלום וכו'.

יד] שאל אחד מן התלמידים על אודות מה שהזכיר מו"ר שמשרע"ה גדול משהע"ה, והאריך בזה בדא"ח בשבוע שעבר ששהע"ה זכה רק לבחי' חכמה דאצי' משא"כ משרע"ה זכה לבחי' חכמה סתימאה (חכמה דכתר - אריך), והלא אי' בחז"ל (ב"ב ט"ז ע"א וברש"י שם ובכמדר רבה י"ט, ג') דשהע"ה היה גדול בחכמה אף ממשרע"ה, והשיב מו"ר דענין החכמה דאצילות הוא בבחי' שלימות חכמת האדם עצמו שהוא נקרא חכם, ובה באמת שהע"ה היה החכם מכל אדם ואפי' ממשרע"ה, אך החכמה סתימאה שהיתה אצל משרע"ה היא בחי' ענין הנבואה ששורה על התחתון השראת ה', ובנבואה היה גדול משרע"ה מכל הנביאים ויותר גדול משהע"ה.

טו] הוסיף מו"ר לבאר בענין זה דהבתי מקדש **שנתמשכנו** וכו', דבאמת לא נחרבו בתי המקדש אלא רק בבחי' שנמל אותם ה' בתורת משכון, וכל החורבן הוא רק למטה, אך למעלה ידוע מה דאי' (הגיגה י"ב ע"ב) שיש ירושלים של מעלה ששם המקדש בנוי ומיכאל שר הגדול מקריב עליו כל יום קרבנות רוחניים שנעשים מתפילות בני' [ועיין שו"ע הרב (סי' ק"כ ס"ב) בפי' ברכת רצה בעמך ישראל וכו' ואשי ישראל (ומקורו ממדרש המובא בטור סי' ק"כ ובתוס' מנחות ק"י ע"א ד"ה ומיכאל)], [ועיין בבלי יקר שמפרש בזה "אל מול פני המנורה" (העליונה) "אירו שבעת הנרות" (המנורה שלמטה), [ובספר תורת מנחה (ח"א פרשת פקודי דרשה ל"ד עמ' 352) לרבי יעקב סקלי תלמיד הרשב"א מפרש עפ"ז כפילות "המשכן משכן" לרמוז על ביהמ"ק העליון

תלמידי הבעש"ט (חוץ מכספרי קהילת יעקב מתלמידי החוזה) בכ"ז זכה להשיג מעצמו הרבה יסודות שכתובים רק בספרי תלמידי הבעש"ט (והמעט שלא למדם שמן השמים לא רצו שידע מגדולת תלמידי הבעש"ט שאם היה יודעם הרי היה לו כח להסביר הסודות בכזה בהירות והיה יכול להכניס האור של הבעש"ט בכחירות בתוך כל הסודות התורה דאר"י ז"ל (וכמו שעשה אצל תורת הגר"א ז"ל) וזהו בעצמו ענין הגאולה שהאור דרזי דרזין דהבעש"ט יכנסו לתוך הרזין דהאר"י, כמ"ש במקו"א עה"פ ויקח משה את עצמות יוסף, להביא אור דרזי דרזין דהבעש"ט ורביז"ל לצולמא דהגין דיליה שהוא תורת האר"י והרש"ש (כמבואר בדא"ח פר' בשלה עיי"ש) והיה זה לפני זמנו, ומ"מ עתה שהרבה מההולכים בדרך הבעש"ט עסקו בלימוד ספריו הק' התקשר בעולמות עליונים בהיכלו אל תלמידי הבעש"ט [וכן העיד ע"ע הרה"ק הר"א ראטה זי"ע (שיום הילולא דיליה הוא במוצש"ק הבאה ו' ניסן חסמוך לענין גמר מלאכת המשכן שהוקם מאליו כנ"ל) שהיבוריו נכתבו בהשראת אלקות גדולה, שכידוע היה הוא איש חלש וידוע חולי מאוד, ובכ"ז היה כותב חיבורו במהירות עצומה ובלי צורך לפתוח שום ספר, והיה מצטט לשונות ארוכות מספה"ק בע"פ כלשונם ללא צורך להעתיק חלשון בפנים, וכן כתוב בא' מאגרותיו שפעל בשמים שהתשובה לכל קושיא שיקשו על מה שכותב בספרו תהא מרומזת באותו דף בעצמו (כמו שמתרץ שם באגרת זו את קושית השואל ומראה לו שנרמז התירוץ בדף זה עצמו), וכ"ז מוכיח מגודל השראת השכינה וגילוי אלקות ששרתה עליו בכתבת חיבוריו הק', שבבחי' שנעשה הכתיבה ע"י השכינה הק', והתחתון רק צריך להניח ידו כדי שתשרה השכינה במעשי ידיו [ופעם בפורים סיפר מו"ר ששמע שזכה הרה"ק הנ"ל

שמכוון כנגד ביהמ"ק התחתון]. והוסיף שהיש"מ סיפר לנכדו היימ"ל שפ"א באמצע שמו"ע רצה לראות את הקרבת הקרבנות בביהמ"ק העליון וביקש מהקב"ה להראות לו וזכה לראות זאת, ושאלו נכדו והלא אסור להסתכל לחוץ באמצע שמו"ע, וענה לו שכשתגדל תבין זאת.

יז] ובאמת אי' בחסל"א שלא רק לגבי ביהמ"ק הוא כן אלא כל בנין שבקדושה שיש בעוה"ז יש כנגדו היכל בעולם העליון, וסיפר ע"ז מעשה מהגר"א זי"ע שאף שהיה דרכו בקודש להיות סגור וטמון בחדרו להגות בתורה יומם ולילה לבדו (כמש"כ ההיתר בזה ללמוד ללא חברותא בבא"ה הל' פורים שבדא"ה פר' תרומה) ורק לכמה תלמידים גדולים ומופלגים היה מלמד קצת שיעורים (ובעיקר סודות התוה"ק) אך היה לו שיעור קבוע פ"א בשבוע שהיה מוסר במכילתא ברבים בביהמ"ד לבעלי בתים פשוטים, ופעם בשיעור שאל אחד מהבעה"ב איזה קושיא, וענה לו הגר"א שכאן בעוה"ז איני יכול לענות לך (כנראה מעומק המושג וקוצר המשיג) ואענה לך ע"ז בעולם הבא, ושאל

אותו הבעה"ב והלא שם יהא הרבי בהיכל העליון הגבוה שלו שגבוה ממני אין קץ דרגות ואיך יוכל לענות לי שם, ואמר לו הגר"א שכל דבר שעושה האדם בעוה"ז יהא לו דוגמתו בעולם העליון, וכיון שאתה משתתף בשיעור שלי פה בעוה"ז יהא לך הזכות ג"כ להשתתף בשיעור שאמסור שם בעולם העליון כנגדו ואז אענה לך, וסיים מו"ר בשם החסל"א הנ"ל שע"כ מי שיש לו שיעור קבוע בעוה"ז לא יבטל מקביעותו זו, שכנגד כל ביטול שביטל מקביעותו בעוה"ז כך יתבטל ממנו כנגדו בעולם העליון, וכמו שאמר כ"ק הר"י מפאשורסק זי"ע שהתלמידים של הגר"ש שקופ זצ"ל יהיו אצלו בעולם העליון ואף שהיו רק תלמידים בלימוד, וכ"ש מי שמקושר באמת לרבותיו כגון החסידים של תלמידי הבעש"ט הק' שבודאי יזכו להיות אצל רבם. [ווימנא חדא שאל אחד מהתלמידים למו"ר על מי שרגיל וקבוע ללכת לכמה צדיקים בעוה"ז, אצל איזה צדיק יזכה ללכת בעולם העליון, והשיב מו"ר שיוזכה גם שם לטייל בהיכלי כל הצדיקים שהיה אצלם בעוה"ז וללכת מהיכל להיכל].

בפעודת ליל שב"ק

יז] אחר ברכת המוציא שאל אחד מהאורחים שיצא ברכת המוציא ממו"ר, האם דין שומע כעונה מהני גם על הכוונות שמכוין אדם המברך שיחשבו עבור מי שיצא ממנו הברכה, והסתפק השואל שאולי אף שיוצאים יד"ח המצוה והברכה מ"מ הכוונות לא נחשבות להשומע, וביאר מו"ר סברת השואל (דלכאו' מהיכי תיתי לחלק בין הדברים) שאמנם כע"ז מצינו מזקינא החמדת שלמה (המובא בפי' של מס' אבות מגדול אחד מבני דורו ששמע ממנו) שמיישב מנהג

פולין שהיה דרכם שכל אחד מהמסובים יעשה לבדו ברכת המוציא על פרוסת הלחם, אף שלגבי מצות לחם משנה יוצאים מהבעה"ב (ולא כמנהג זקינו החת"ם זי"ע שכולם יוצאים יד"ח ברכת המוציא מהמברך), ומוכיח שם שאפשר לחלק שאף שיוצאים השומעים ברכת המוציא מהמברך לגבי מצות לחם משנה בכ"ז בעצם ברכת הנהנין אין יוצאים ממנו (עיי"ש הוכחתו מפסק השו"ע לגבי קידוש היום שמצוה לכל השומעים לטעום מיין הקידוש, וש"מ שאינו חיוב, ואף שביום הרי כל הקידוש הוא

בשמו"ע מהש"ץ (באופנים שמותר לעשות כן כגון ששכח יעו"י וכדו') ולא כיון השומע בכונת פי' המלות דברכה א' דשמו"ע, האם מהני מה שהמשימע כיון, והשיב מו"ר הן ב. ממכתב השם משמואל (ח"ו מועדים בסוף הספר) שמחזק את חתנו שלא היה יכול להתפלל תפילות יוהכ"פ מאונם חולשתו, ובכח"ג הדין דכל האונסים דינם כעם שבשדות באונם שהש"ץ מוציאם בתפילתו, ומחדש בזה השם משמואל דאין הכונה על הש"ץ של העיר והביהכנ"ס שלהם אלא על הש"ץ הכי הגון שבכל הדור שמתפלל עם הכוונות העליונות ביותר, וא"כ האנוסים הרויחו שנחשב שהתפללו תפלה בכל הכוונות, וחידש מו"ר דנראה דגדר דעם שבשדות הוא בחי' הדין של שומע כעונה, אלא ששם אף ללא השמיעה יוצאים מהש"ץ, וא"כ חזינו בשם משמואל שאף הכוונות מתייחסות אל האדם היוצא יד"ח.

כ] ואגב אורחא דיבר על המכתב הנ"ל מהשם משמואל שמחזק שם את חתנו לשמוע בקול הרופא לאכול ביום כיפור שעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמיה וזה שוה יותר מהכל וע"כ אין לו להצטער אם לא יצום ביום כיפור כי במה שישמע לדעת חכמי התורה שציוו לשמוע לרופא הוא שוה יותר מעיקר הצום, וסיפר ע"ז שידוע שהשר שלום מבעלז זי"ע כמעט לא נראתה בת שחוק על פניו, ורק בזמנים נדירים כשהיה בשמחה של מצוה גדולה אז נראה שחוק על פניו ואחד מהפעמים הנדירות הללו היה כשהיה צריך לאכול ביוהכ"פ עפ"י הוראת הרופא כמו שמעיד ע"ז בנו מהר"י במכתבו, והוסיף שאמנם הגר"א כשבא מעשה בזה לידו שהרופא ציווהו לאכול התחיל לבחון את הרופא כמה קרומים יש בעין ועוד כאלה שאלות וכשלא

ברכת כפה"ג ואם לא שותים מהיין הוי לכא' הברכה בכדי, אלא ש"מ שאפשר לחלק שיוצאים בברכה דכפה"ג מצות הקידוש אף שאין יוצאין לגבי ברכת הנהנין, וממילא אשכחן כסברת השואל שאפשר לחלק במה שיוצאים יד"ח שאינו לכל מידי נוכח הסמך לזה הא דאשכחן די"א דע"כ צריך כל הקהל לומר בעצמו עשרת בני חמון, היות שלגבי דין דנשימה אחת ליכא שומע כעונה].

יח] והסמך לזה מו"ר עוד הא דאשכחן במנהגי בית אל שלא היו יוצאים ה' אלקיכם אמת מהש"ץ, אלא כל אחד מהמקובלים היה אומר בעצמו ה' אלקיכם אמת, ואולי סברתם היתה שחששו שא"א לצאת הכוונות של תיבות אלו מהש"ץ, אך הכריע מו"ר דנראה דהאמת שהשומע יוצא כל הכוונות מהמשימע, וטעם מנהג מקובלי בית אל היה מטעמים אחרים (כגון שחששו שלא יצליח הש"ץ לכיון כראוי הכוונות או דמצוה בו יותר מבשלוהו וכדו') [אחד מהתלמידים העלה שבאחד הגליונות האחרונים של אליבא דהלכתא שע"י חברת אהבת שלום נשאלה שאלה זו להגר"ה קניבסקי שליט"א וענה ואמר ג"כ שנחשב כל הכוונות להשומע (ותולה זאת שם השואל במה' האחרונים הידועה בגדרי שומע כעונה (שהובא גם בשארית יעקב ובביאור למס' ברכות) האם הכונה שמתייחסת האמירה להשומע או דהוי כאילו אמר השומע בעצמו עיי"ש].

יט] ויוסף מו"ר להביא ב' ראיות שמתייחסות הכוונות אל השומע, א. מהא דאשכחן במאירי שהטעם שיש ליקח ש"ץ היותר הגון שיכול לכיון כראוי בתפלה שע"ז כל השומעים היוצאים ממנו יזכו לתפלה בכונה הראויה, וש"מ שכונת המשימע מתייחס ג"כ להשומעים [ושאל אחד התלמידים אם לפ"ז כשאחד יוצא

דומלתם את ערלת לבבכם דוחה שב"ק, כך הוא כע"ז בענינינו שעליו למול עתה את ערלת לבו (שמילה דוחה שבת) ובזה יובער אצלו עתה האש של שב"ק.

כב] הוסיף אחד מן התלמידים (בהקשר לנוכר לעיל שמקיים האדם מצות כיבוד זקניו בלומדו מספריהם) שריר השבוע ונודע לו שגם המחבר והמלקט של הילקוט שמועוני (שמו"ר קורא ממנו כל שבוע בסעודה איזה קטע) הוא ג"כ מזקניו של מו"ר, ושמה בזה מו"ר (שלא ידע מזה מקודם), ולקח הילקוט שמועוני והקריא ממנו המובא שם (רמז תיד) "ויעש בצלאל את הארון – זה שאמר הכתוב 'פתח דבריך יאיר', כשביקש הקב"ה לבנות את העולם נתעמף באורה וברא את עולמו שנאמר 'עוטה אור כשלמה' ואחר כך 'נוטה שמים כיריעה', מן הקב"ה למדו הצדיקים שיהו מתחילין באורה, כשאמר הקב"ה למשה 'ועשו לי מקדש' אמר משה לבצלאל פתח תחלה במלאכת הארון, 'ויעש בצלאל את הארון' 'תן לחכם ויחכם עוד' – זה בצלאל בשעה שאמר לו משה לבצלאל עשה משכן אמר בצלאל למה הוא המשכן, אמר ליה להשרות שכינה בתוכו וללמד לישראל תורה, אמר בצלאל וחיכן התורה נתונה, אמר ליה משאנו עושין משכן נעשה ארון, והוא התחיל בארון שנאמר ויעש בצלאל את הארון", ואמר מו"ר דמדרש זה הוא היפך דברי הגמ' (ברכות נ"ה ע"א) המובאת ברש"י עה"ת (שמות ל"ח, כ"ב) שבצלאל התחיל לבנות המשכן קודם הארון ואמר לו משרע"ה ע"ז בצל אל היית עיי"ש.

כג] וביאר מו"ר הענין של בצל אל היית וליישב בזה את דברי הגמ' שיתאימו בפנימיות עם דברי המדרש הכא, שהנה הא דמבואר במדרש שרצה בצלאל לפתוח באורה כמו הקב"ה שנתעמף באורה

ידע הרופא אמר הגר"א שא"כ אין לו דין רופא ואינו מחוייב לשמוע בקולו, וכן החזו"א בשנתו האחרונה ציווהו הרופא לאכול ואמר החזו"א על עצמו שהוא בדרגת מש"כ הרמב"ן הידוע (בפירושו עה"ת ויקרא כ"ו י"א) "ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה'" ואינו מחוייב לשמוע בקולו, אך סתם אדם שאינו שומע לרופא כתב הגרצ"פ (בספרו החדש עה"ת) שאין נחשב שצם ביום כיפור שאף שלא אכל מ"מ צום יום כיפור אינו, שהתורה לא ציוותה צום זה.

כא] אחד מן התלמידים אייתי מתנתא בידיה קמיה מו"ר זמירות חדש שמלקט דברי החת"ם וצאצאיו זי"ע על שב"ק, ואמר קמיה מו"ר דהלא אמר מר דמעמו שמשמש בזמירות של אביו הוא מטעם שיש בזה הענין שכתב רבינו בחיי עה"פ והבארות אשר חפרו אברהם וכו' שקרא להם יצחק באותם שמות שקרא להם אביו שיש ענין ללכת בדרכי אבות בכל דבר שיכולים, והלא אי' בחז"ל שיש גם ענין ליזוהר בכבוד זקניו מטעם כבוד אביו וכו', ומו"ר הלא הוא מצאצאי החת"ם זי"ע. וצחקו פניו ושמה מו"ר בזמירות אלו והשתמש בהם, ותיכף הקריא משם הווארט הידוע של החת"ם בפרשתנו על קרא דששת ימים תעשה המלאכה וכו' לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, שמפרש שעל האדם להכין עצמו כל השבוע לשב"ק ולעשות בהם מלאכה רוחנית כראוי עד שכשיבוא שב"ק תעלה השלחבת והאש הרוחנית של שב"ק מאליה, ולא יצטרך להבעיר האש של שב"ק ביום השב"ק עצמו [ואמנם כמדו' שהוסיף מו"ר אח"כ ע"ז שמי שלא זכה להכין עצמו לשב"ק ואין בווער אצלו האש של שב"ק הרי כמו דאי' בחידושי הר"ם לענין עשיית תשובה בשב"ק שהמילה

שפתח באורה נתעמף כביכול בבחי' הסתר ולבוש של עולם המלבוש בכדי לגלות על ידו את האור, שבבחי' הצל המגלה את החמה כנ"ל, וזה ג"כ בבחי' מעשה בצלאל שלדברי הגמ' בנה מקודם המשכן להראות בזה את חשיבות אור התורה שבארון שיהא לו תיכף מקום מכובד להניחו ונכמו בענין הצמצום והקו שאף שהצמצום קודם להקו, בבחי' כלי הקודם להאור, מ"מ הוא רק בתור קישוט לגלות את האוא"ס ביתר שאת ויתר עוז, ולעלות מבחי' גילוי האור לבחי' עצם האור, וכמבואר באריכות בדברי מהרש"ב זי"ע (שהיאצ"ט שלו חל השבוע כב' ניסן).

כה] והוסיף לבאר שענין זה הוא הפנימיות של הא דהקדימה התורה ענין השב"ק למלאכת המשכן, וביאר זאת בהקדם קושית הרב בעל הסולם זי"ע עה"פ "וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסבול", שלכא' סותר הפסוק מראשו לסופו [וידועים דברי רביז"ל בדרך מוסר שאם רצונך במנוחה תסבול מעט ולא תצטרך לסבול הרבה, כגון הבולם פיו בשעת מריבה וסובל קצת קושי ועי"ז זוכה אח"כ למנוחה], וסיפר אחד מהתלמידים שראה מובא שהקשה בעל הסולם קושיא זו לחזו"א ואמר לתרץ שכיון שמנוחה הוא דבר טוב רצה להקריב זאת להקב"ה, כידוע שיש להקריב לה' הקרבן הטוב ביותר וע"כ כשמוותר על המנוחה ובוחר להתייגע לה' מוסר ומקריב את המנוחה לה', ונהנה החזו"א הרבה מוזאת המימרא וחזר עליה לכל הנכנס אליו בשם בעל הסולם (שכן היתה דרגת עבודת החזו"א כידוע גדול עמלו בתוה"ק עד שהקריב כל המנוחה לה').

כו] אך מו"ר אמר שבעל הסולם תירץ תי' נוסף פנימי יותר על קושיא זו, שהנה דרך בעל הסולם היה ללמוד התורה"ק

וברא את עולמו שנאמר "עוטה אור כשלמה" הוא כנגד עולם העליון הגבוה של עולם המלבוש (כידוע מכתבי הר"י סרוג) שהוא העולם שבבחי' עוטה אור כשלמה, והנה בעולם גבוה זה שייכת בבחי' של בצל אל היית, והיינו שנשמת בצלאל מניעה מעולם גבוה זה דעולם המלבוש ששם הוא מקום נשמות הצדיקים שהתייעץ עמם הקב"ה כביכול בבריאת מעש"ב כדאי' בחז"ל, וע"כ יודע היה בצלאל לצרף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ.

כז] וביאר מו"ר ביאור עמוק, דעולם המלבוש נקרא בבחי' בצל אל היות ששם הכלי והאור כ"כ מאוחדים שכמעט אין הכלי עולה בשם, שכל הכלי בטל לגמרי לגלות את האור, וכמו בענין הצל שבמקום שיש חמה יש צל ונראה מקום החמה עמוק ממקום הצל (שביעות ו' ע"ב), אך באמת אין החמה עמוקה מן הצל ורק נראה כדמיון בעלמא שעמוקה החמה ממקום הצל, כך הוא בעולם המלבוש שאין שם פירוד בין הכלי לאור, והכלי הוא רק בבחי' הצל הגבוה מן החמה שנראה בדמיון כאילו שיש הפרדה ושינוי בעומק בין הצל להחמה, ובאמת הצל שווה לחמה, והצל מראה שהחמה עמוקה ממנו וכמו הכלי שמגלה את האור, שבאמת עולם המלבוש בטל כ"כ לאלקות עד שהכלי שבו אין עולה בשם אלא כולו בבחי' "עוטה אור כשלמה" שהכלי בטל לאור).

ובזה מתורץ סתירת הגמ' להמדרש שלשיטת הגמ' שהקדים בצלאל בניית המשכן לכבד בזה ביתר שאת את הארון שיהא לארון תיכף מקום מכובד להניחו שם הוי המשכן בחי' הכלי המגלה את האור דהארון, ואי"ז סתירה בפנימיות לדברי המדרש שהצדיקים פותחים באורה כמו שהקב"ה פתח באורה וכו', שהרי גם הקב"ה

שעות ארוכות בעמידה דייקא, וכדורות הראשונים שהיו לומדים בעמידה (מגילה כ"א ע"א), ונשמת בעל הסולם היתה בבחי' נשמת דורות הראשונים [כמו שהעיד ע"ע שיש לו קשר לנשמת האריז"ל שהיא היתה נשמת בצלאל כדאי' בעמק המלך (שע"כ כותב האריז"ל כל סדר העולמות מלמעלה למטה באופן ברור כמו אחד העומד למעלה ורואה בכירור כל הנעשה מתחתיו)], ואמר בעל הסולם שאף שהעולם טוענים שאם לומדים בעמידה מתעייפים ומתייגעים עד שאין להם כח לעיין ולהעמיק בתורה"ק כראוי, זהו רק בדרגה נמוכה ששם נפרד הכלי מהאור, אך בדרגה האמיתית והשלימה ששם מתאחד הכלי והאור, הרי העמל של העמידה שבבחי' הכלי לא רק שלא מפריע להאור שבבחי' השגת המוחין, אלא אדרבא שהעמידה מסייעת להארת המוחין ביתר שאת.

כז] ובוזה פירש בעל הסולם "זירא מנוחה כי טוב", שהמנוחה האמיתית היא האור של השגת החכמה העליונה, שרק היא מביאה מנוחה אמיתית בנפש האדם, ובבחי' המנוחה של שב"ק, שחכמה נקראת קודש, ורק היא מביאה את המנוחה האמיתית לאדם, וע"כ "ויט שכמו לסבול", היינו לסבול עול התורה"ק (כדברי רש"י) להשיג על ידה אור החכמה העליונה, והיינו שמי שלומד התורה"ק בכוונה הראויה להיות על ידה מרכבה לאור השי"ת השורה ומתגלה בתוכה, ונהיה הוא בבחי' המשכן אל אור התורה, הרי בכה"ג העמל שהוא עמל בתורה"ק אינו נפרד כלל מאור המנוחה והחכמה דהתורה"ק, אלא אדרבא ע"י כל מסי"נ שמוסר נפשו לעמל התורה זוכה לתוספת אור ותענוג המתאחד עם העמל, ונהיה ה"ויט שכמו לסבול" הכלי שמגלה את ה"זירא מנוחה כי טוב".

כח] והסמך מו"ר לזה את דבריו הידועים של חיושר דברי אמת, שמפרש את דברי חז"ל (סוכה כ"ה ע"א) "דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן היות דאב"י ורבא" דזה קאי בין על לימוד הנגלה ובין על לימוד הנסתר, שאם האדם לומד אותם רק בכדי לידע אותם בידיעות בעלמא הר"ז בבחינת דבר קטן, ואם האדם לומד אותם כדי שעל ידם יתפך הוא להיות מרכבה לשכינה השורה ושוכנת בתוך התורה"ק הר"ז בבחי' דבר גדול מעשה מרכבה, עיי"ש, וזהו כנ"ל שאין להפריד חלבוש דהידיעה שבתורה"ק מהאור האלקי ששוכן בה ע"י שעושה העיקר רק מהידיעה החיצונית של התורה"ק, אלא אדרבא יש להחשיב בעיקר את האור והקדושה והשראת השכינה שיש בתורה עד שכל בחי' חיצונית הידיעות שבתורה"ק יהא רק בבחינת הכלי לגלות האור והשראת השכינה שבתורה"ק, עד שבמקום הגבוה אין הכלי עולה כבר בשם ונקרא כולו ע"ש האור, כנ"ל בענין המשכן שלשיטת הגמ' כל המשכן קרוי גם כן ע"ש האורה.

כט] ופירש בזה מו"ר באופן פנימי ענין הקדמת ענין שב"ק למלאכת המשכן, דהנה אי' מהבעש"ט הק' שעבודת שב"ק היא לעסוק כל היום ביחודים, והרה"ק ר"צ הכהן מלובלין זי"ע מפרש עפ"ז דברי חז"ל (ברכות דף ו' ע"ב, שבת דף קמ"ז ע"א) קא מחללין רבנן שבתא, שהעוסק בשב"ק בחיצוניות התורה ללא פנימיות וללא דבקות ויחודים הוי בבחי' חילול קדושת שבת, ומאידך הלא אי' בחז"ל על יום השבת שיעשה כולו תורה, וכדאי' במדרש בפרשתנו (כמובא בילקו"ש) שמתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקב"ה

לא] ואמר לפרש בזה בשם בעל הסולם זי"ע ברמז פנימי דברי חכמינו ז"ל שמור וזכור בדיבור אחד נאמרו, שזכור הוא בחי' זכירת האור היחוד הפנימי דשב"ק, ושמור הוא בבחי' הכלי השומר את האור דשב"ק, ובשב"ק מתאחד כ"כ האור לכלי בבחינת בדיבור אחד נאמרו, שאף הכלי נקרא ע"ש האור, ובבחי' דברי הזוה"ק דבאתר דאית תמן דוכרא לא אידכר הנק' (שהזכור הוא בבחי' זכר והשמור בבחי' הנק' כדאי בזה"ק), והשמור נהיה כלי להאור דהזכור [היינו שהשביתה ממלאכה בשב"ק (שזה יליפין משמור) זהו הכלי לגלות את יחוד ה', להראות שאין אנו עושים כלום אלא ה' עושה הכל], וכ"ז הוא הכנה לבניית המשכן, שע"כ הקדים פר' שבת לפר' המשכן שאף שעומדים לבנות המשכן וכליו מ"מ ההקדמה לזה היא זכירת התכלית שהיא שיתגלה על ידם אור ויחוד ה' בעולם, שזה הענין דשב"ק.

לב] ואמר שבזה מובן שהיו צדיקים גבוהים שלא היה נראה אצלם בחיצוניות ענין היגיעה והעבודה (וכדאי' מרביז"ל שאף שהורה לחסידים להתפלל ככה ובקולות וכדאי' בלקו"מ מ"מ תפילתו בעצמו היתה בלחש וכשמן שהוא בחשאי וכדאי'), והיינו שעיקר עבודתם במקום ששם בטל הכלי אל האור עד שנקרא הכל ע"ש המנוחה בבחי' דרגת שב"ק כנ"ל, וכן אי" שולוא חטא עה"ד היתה הכונה דלעבדה ולשמרה על עבודת היחודים, וכן יהא לעת"ל שאי' שמצוות בטלות לעת"ל, ואיתא מבעל התניא שאין הכונה כפשוטה, אלא שחיצוניות המצוות תיעשה כאילו באופן דממילא ללא עבודה ויגיעה, וכל העבודה תהיה באור יחודי המצוות, עד שחיצוניות פעולות המצוות לא יעלו בשם.

למשמע"ה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם ברבים ה' שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת ולכנוס בביהמ"ד ללמוד ולהורות לישראל דב"ת וכו', והביאור בזה שהלימוד שבשב"ק צריך להיות עם בחי' הדעת דמשמע"ה, שמשמע"ה היה מוסר נפשו תמיד על היחוד, וה"נ הלימוד דשב"ק צריך להיות כמו שלימד הבעש"ט ששב"ק כולו יחודים, והיינו שאף שגם הלימוד של ימות החול צריך להיות בדבקות, אך גדולה מעלת הלימוד בשב"ק עפ"י ההסבר הנ"ל שבמקום הגבוה נהיה הכלי כ"כ מאוחד עם האור עד שגם הכלי נקרא ע"ש האור, וע"כ הלימוד של שב"ק נלמד ביחוד הלב לה' באופן כ"כ פנימי ועמוק עד שנתבטל כל חיצוניות הלימוד אל היחוד בבחי' ביטול הכלי אל האור והוי כעוסק כל השב"ק רק ביחודים.

לז] ובה מתפרש ברמז ויקהל משה את כל עדת בני"י וגו', **שעדת** אותיות **דעת**, שמשמע"ה הקהלים וקיבצם אל הדעת הפנימית שז"ס השב"ק שלימדם, שששת ימים תיעשה מלאכה שבבחי' שעיקר עבודה"י שבימות החול (שבבחי' תיקון הבינה כידוע ליודעי ח"ן) היא תיקון החיצוניות שבבחי' המלאכה, אך בשב"ק "לא תבערו אש" וגו' דמרמז על אש הבינה שבבחי' החיצוניות, ובשב"ק עיקר העבודה היא העסק ביחוד ה' וכל עבודה"י שבשב"ק בטילה אל הנקודה הפנימית של הדעת דמשמע"ה שמאיר לישראל בשב"ק את אור היחוד, וכל העבודה בשב"ק נקראת ע"ש המנוחה, לפי שהיא כ"כ מחוברת ומאוחדת אל היחוד שנחשב הכל כמנוחה, שאף שעיקר עבודת הצדיקים היא בשב"ק, מ"מ כאילו שאין עושים כלום, שעולים אל המקום שמתגלה בו היחוד שה' עושה הכל.

החיצונית של סתם בנ"א במצוות מעשיות, ובכ"ז היא בבחי' מנוחה.

[לה] אחד התלמידים נתקמטה לו הנעל בקמט ניכר ושאל האם מותר

ליישר קמט זה או שיש בזה חשש דתיקון מנא, והשיב מו"ר דלכא' תלוי במח' האחרונים האם מותר ליישר מגבעת שנתקמטה בשבת [דדעת הגרשו"א (הובא בס' מאור השבת עמ' תק"ד ובשש"כ פמ"ז סמ"ז) דמותר ליישרה, וכ"כ בשו"ת או נדברו הי"ג סי' י"ד אות י' ובשו"ת דברי חכמים בשם הגר"ח"פ שיינברג, אך בספר ארחות רבינו הביא דדעת החזו"א והקה"י לאסור ליישר מגבעת קשה משום חשש תיקון מנא וע"י שינוי התיר הקה"י], אך צידד די"ל דהכא קיל מפי ואפי' האוסרים שם יתירו כאן דאין ניכר כ"כ התיקון ביישור הקמט.

[לו] נכנסו כמה אורחים מעיה"ק צפת בבגדי לבן, והתעניין מו"ר

ע"ז ואמרו לו שכן הוא מנהג אנשי צפת (כנראה בהשפעת האר"ז), ואמר אחד מהתלמידים שיש לו ראייה שמנהג זה הוא מנהג קדום, מהמעשה המובא שהרה"ק ר' אייזיק מקאליב זי"ע היה עושה כל ערש"ק קפיצת הדרך עם משמשו למבול במקוה האר", ופעם אחת שכח והשאיר את משמשו שם ויצא המשמש מהמקוה וראה אנשים לא מוכרים בבגדי לבן ונודע לו שהוא נמצא בעיר צפת (ובמוצש"ק הגיע הרה"ק הנ"ל שוב בקפיצת הדרך להחזירו לעירו), ונהנה מו"ר מראיה זו.

[לז] אחד מהאורחים היו צמידים על ידו (וגם היה מגודל בשערותיו) והעיר לו

מו"ר ע"ז בעדינות ובכבוד (אחרי ששוחח עמו ושאל אותו כל מיני שאלות על מוצאו ומקומו וכו'), ואמר לו שיכרר אצל רב אם אין בזה שאלה של איסור לא ילבש, ועוד אמר לו בשם

[לג] וסיים מו"ר דעפ"ז מובן בענין עבודת היחודים שאף שהיא עבודה

שקשורה עם היחידה שבנשמה שבבחי' מס"נ, שעיקר המס"נ היא בעבודת היחודים וכדאי' מהאר"ז"ל שהיחודים נעשים במס"נ, ובכ"ז מכיון שביחודים מאוחד הכלי והאור עד שהכל נקרא ע"ש האור נחשב הכל בבחי' מנוחה, ובחי' המס"נ אינה נחשבת לבחי' יגיעה היות שהיא כ"כ בבחי' דקות ועמקות עד שכל המס"נ אינו עולה בשם ונחשב הכל ע"ש האור.

[לד] ובחד קטירא אתקטר ענין זה לפרשה דידן, עפ"י הווארט הידוע של

החידושי הרי"ם עה"פ "והנשיאם הביאו" חסר יו"ד היות שהתעצלו בהבאת התרומות, ופירש החידושי הרי"ם שכשחסר מהזריזות חסר בכל היו"ד (היהודי) והסביר זאת עפ"י דברי הרמח"ל במסילת ישרים שענין הזריזות שייך למלאכים שכל עבודתם באש קודש ובזריזות, וע"כ הנשיאים שהם בבחי' מלך ששורה עליהם השכינה כדברי חז"ל (הגיגה ט"ז ע"א) שאין להסתכל על פני הנשיא, ועיין בצפע"נ עה"פ כי קרן אור פניו שזה בגדר מלכות, הרי יש תביעה מיוחדת עליהם על שהתעצלו, שהרי ידועים דברי הרמב"ן עה"פ "המלאך הגואל" שהשכינה נקראת ג"כ מלאך, וא"כ מי ששורה עליו השכינה צריך להתנהג בדרך המלאכים שעבודתם בזריזות, ואמנם מאידך כתבנו בכ"מ שספירת המלכות דרכה במנוחה, אלא ההסבר כנ"ל שאף הזריזות נעשית באופן שנהיית כלי אל המנוחה, היינו שאין הזריזות בבחי' יגיעה חיצונית אלא בבחי' כלי הבטל להשראת השכינה שהיא מביאה לאדם מנוחה, וכמו בשב"ק שכל העבודה היא בבחי' מנוחה, שהוא בחי' עמל עמוק של הצדיקים, שיותר עמוקה מסתם מסירות נפש

מהתלמידים שזוכר שפעם כשהיה מו"ר באומן תבע ועורר הרבה את הציבור מדוע אינם מתגעגעים ואינם חושקים לשמוע את נעימות השיר והניגון שיתער לעת"ל לכביאת גוא"צ בב"א.

ענין פרשת החודש

[לט] סחו קמיה דמו"ר שהשנה התעוררו כמה אברכים ובדקו ומצאו שאין באר"י מספיק כבשים הכשרים להקרבה לקרבן פסח, היות שמנהג בעלי הרפתות לסמן באוזן כל עז וכבש שנולד בקליפס העושה בו מום, וע"כ עוסקים הם בביקוש עיזים וכבשים שלא הטילו בהם עדיין הקליפס ומבקשים מבעליהם להמתין עד אחרי פסח, ושאלו למו"ר מה דעתו האם יש ענין או מצוה בזה או שאפשר לסמוך על משיח צדקינו שיבוא במהרה ויגאלנו שהוא ידאג גם לכבשים כשרים לכלל ישראל, ואמר מו"ר שאם המציאות היא כן (שיש מיעוט כבשים כשרים להקרבה) הרי יש מצוה לכל אחד לדאוג לעצמו לכבש הכשר להקרבה, שמצות קרבן הפסח אינה תלויה במשיח צדקינו, שהרי אם יהא רשות לבנ"י להקריב קרבנות בהר הבית (וזה דבר שבעצם אינו דורש גם של שידוד המערכות כניסי מצרים אלא יכול להתלבש בתוך גדרי הטבע) נתחייב להקריב קרבן פסח אף לפני ביאת המשיח ולפני בנין ביהמ"ק ואף ללא אפר פרה דהרי טומאה הותרה בציבור, ומכיון שיש אפשרות לקיים קר"פ גם בתוך גדרי הטבע א"כ הר"ז כמו כל מצוה הנוהגת בזה"ז שיש מצוה לדאוג שיוכלו לקיים אותה בבא זמנה (ולענין קיום מצוות אין סומכין על הנם ובפרט שיש דעות דמה שבא ע"י נס פסול לקיים בו מצוות) ואעפ"י שאין להלכה חיוב כזה, שמכיון שבהמצב של עכשיו הוי פקו"נ להקריב שם קרבנות, והרי אין למסור ע"ז

האריו"ל שיש פגמים שאדם פוגם שעיי"ז ח"ו מתחלפת נשמתו מנשמת זכר לנשמת נקבה, ועיי"ז חפץ להידמות להן ח"ו, וכן שאל אותו על אודות הכיפה שחבש עם אותיות נ נח וכו', ואמר לו ע"ז שהלא נאמר בפרשה "ויקהל משה את עדת בני ישראל" וגו' שאין לעשות דבר השונה ממנהג רוב עדת בני"י, ובפרט שאפי' רוב אלו שקשורים לרביז"ל שבבחי' דעת משרע"ה ג"כ לא קיבלו לנהוג בענין הנ"ל, והוסיף בדרך צחות שאצלנו מקובל על פתק אחר שנפל מן שמיא והוא "ברוך שאמר" כדאי' בטור (או"ח סימן נ"א) שנפל פתקא מן שמיא וכו', ושאל הלה (בצחוק) האם ללכת עם כיפה עם ברוך שאמר, ויהי כמשיב מו"ר דהלא בברוך שאמר יש פ"ז תיבות ורימזו ע"ז הפסוק "ראשו כתם פז" (שראש ותחילת התפלה בברוך שאמר שיש בו פ"ז תיבות) וא"כ מתאים יותר על הראש ברוך שאמר שהוא בבחי' "ראשו כתם פז", ואמר האיש שרוצה לפרסם בזה את שם רביז"ל, וענה מו"ר שלמעשה אין להתנהג רק כמו שנוהגים רוב היראים והשלימים שבטלים לצדיקי הדור.

[לח] התארה אצל מו"ר ראש ישיבה שחיבר כמה ניגונים בעלי רגש ודבקות, וכיבדו מו"ר לשיר משיריו, ושאל אחד מהתלמידים מה הרמז הפנימי שבהשגח"פ בדיוק בשבת החודש הגיע האורח הנ"ל, וענה מו"ר שזה כל ענינה של פרשת החודש שאנו מכינים עצמנו להקריב קרבן פסח בגאולה הקרובה שאז נשיר שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו, וידועים דברי רביז"ל בענין השיר החדש שיתער לעת"ל, ואז יתגלה שלכל יהודי יש חלק בשיר החדש דלעת"ל, וכל שירים וניגונים שמצד הקדושה שמביאים לדבקות ה' יש להם קשר לשיר החדש דלעת"ל [והזכיר אחד

מקוים שנזכה לגאולה באופן של זכו עם ענני שמיא באופן שלמעלה מדרך הטבע לגמרי, ולמה להזכיר אודות האפשרות להקריב קרבנות עוד בגלות, וענה מו"ר דאדרבה שכידוע דברי חז"ל שיש בחינה שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו', וא"כ י"ל שע"י שנעסוק בתורת "הלא זכו" דהגאולה נצא בזה יד"ח הלא זכו, ונוכל לזכות לגאולה באופן של זכו.

[מג] ועוד אמר שמוכא בספר קול מבשר שמעיד שם ששמע מרבו הגר"ח מוולוז'ין ששמע כמה פעמים מפי הגר"א זי"ע שאמר יתנו לנו הר הבית להקריב בו רק פעם אחת ובוזה נפעל הגאולה (וכן מוכא קבלה זו בספרו הגרע"י שלעזינגר זי"ע), וכמו שיש קבלה מהצדיקים שכל רב שלומד הל' פסח בעיון לא יהיה לו בקהילתו שאלה חמורה בהל' פסח שיצא כבר בזה שלמד הענין, וכן בענינינו שאם ילמדו הלכות "לא זכו" בעיון נזכה כבר בעז"ה לגאולה ד"זכו" ברחמים עליונים אמן. והוסיף בשם הגר"א (בתיקוני זוהר חדש) דכל השבועה שלא ידחקו את הקץ היא שלא יבנו את ביהמ"ק ללא משיח צדיקנו, אך בנין המזבח והקרבת קרבנות אינה נגד השבועה (אלא שהקרבנות יפעלו את הגאולה באופן רוחני וכידוע גדול כח הנשגב של הקרבנות שסליקו דקרנא עד א"ס).

[מד] ודיבר בענין כמה דברים שצריך לסדר כדי שנוכל לזכות להקריב קרבן פסח, [כמבואר כל סוגיות אלו באריכות בכמה ספרים, ובפרט בספר היקר "קרנות המזבח" מהגה"צ ר' יאקיל סאווא הרב דקאלק זצ"ל שהוא ספר מתוק בענין זה] א. לבנות מזבח במקומו, ואמנם בענין זה רבה המבוכה שמדברי חז"ל משמע שצריך נביא להעיד על מקום המזבח (זכחים ס"ב ע"א), אך יש תירוצים ע"ז מהחתן סופר (שער

הנפש וכמו שרואים שגדולי הדורות לא חייבו זה וממילא אין מדינא חיוב להכין הכבשים, מ"מ מסתמא מדת הסידות ודאי יש בזה, וכמו שפורסם בשם הרבה מגדולי דורינו, ואתדל"ת זו מסוגלת לזכות אותנו ולעורר אתדל"ע שנזכה כבר בהאי שתא לקיים הקרבת ק"פ בביאת גוא"צ ברחמים. [ואמנם תיכף ביום א' נתן מו"ר כסף וביקש שירשמוהו במוקד ההרשמה הנ"ל].

[מנ] והואיל דאתא לידיה עניינא דא החל מו"ר ונשא דברו בסוגיא זו ודיבר בהרחבה שכידוע במשך הדורות עסקו כמה וכמה גדולי ישראל בענין זה להכין את בני"י שיתכן שיהא זמן שתהא רשות להקריב קרבנות בהר הבית עוד לפני הגאולה, ובפרט ידוע מכ' זקינו הגדולים מרן הרעק"א זי"ע אשר כתב מזה לחתנו מרן החת"ס (כמובא בשו"ת הת"ס יו"ד סי' רט"ו) לבקש משרי ירושלים שיתנו רשות להקריב שם קרבות ציבור והחת"ס הסכים שם לדינא כי נאכל שם מן הפסחים גם בזה"ז עיי"ש.

[מא] והזכיר בזה את דברי הב"י (בכס"מ פ"ז מהל' בית הבחירה הי"ד-ט"ו) דהא דקיי"ל כשיטת הרמב"ם דקדושה ראשונה קידשה לעת"ל היינו לענין זה שמא יתנו הגויים רשות להקריב קרבנות בזה"ז, ואמנם זה שייך בעיקר לגבי קרבן פסח, ששאר קרבנות ציבור בעינן שיסכימו ע"ז רוב ישראל שנתפזרו בכל קצוות תבל שזה קשה מאוד, משא"כ קרבן פסח שא"צ להיות משל ציבור (כמש"כ הגאון מקומטא במכתבו שב"ש ספר דרישת ציון), [ועיי' בהגהת מהר"צ חיות (נדה ו' ע"א) ובהגהות רש"ש (פסחים ע"ד ע"א) דהוכיחו שגם אחרי החורבן היו מקריבים קרבן פסח].

[מב] ושאל אחד מהתלמידים מדוע יש לדבר על ענין זה, שהרי אנו

דהחזו"א והגר"ח נאה בשיעור אמה, אמנם באמת גודל המזבח אינו מעכב, ומספיק שיהיה המזבח חמש אמות על חמש אמות ואפשר למצוא מקום של חמש אמות שמתאים לב' השיטות, וכן יש המוענים שאפשר למצוא מקום המזבח ע"י חפירות בהר הבית עפ"י דברי הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"א הי"ג) שמקום המזבח הוא המקום היחידי בביהמ"ק שלא היו בנוי כיפין ע"ג כיפין (ולכן צריך להקפיד באמת לבנות המזבח שלא ע"ג כיפין ולמלאות חקרקע).

מנחם [עוד] הזכיר שיש נידון לגבי האבנט של כהן הדיוט שלשיטת המשנה למלך (פ"ח מכלי המקדש ה"א וי"ג) היה עשוי מתכלת, והסכים רעק"א עם המל"מ במכתבו הנדפס בדרישת ציון (ס' ה'), והלא אין בידינו חלזון התכלת, ואף לדעת מו"ר (הן ל' חובא אל הקודש בתשובה בריש ים החכמה תש"ע) שמוכיח הרבה ראיות על חלזון הינטינה שהוא חלזון התכלת, אך למעשה לא הצליחו למצוא לע"ע לצבוע בו עדיין צבע המתקיים כראוי, אך ע"ז אמר מו"ר דנראה שיש להתיר להשתמש לזה בתכלת שמחלזון שמשמש ביום רביעי בימינו (הנקרא ארגמן כהן קוצים - מורקס בלע"ז) עפ"י כמה צירופים (כחי' ספק ספיקא), א. שיטת הרלב"ג החולק על המל"מ כמוכא במנחת חינוך מצוה צ"ט, וכן משמעות הנוב"י או"ח סי' ל"ה ותשובות חת"ס יו"ד סי' רל"ז שכתבו שאפשר להקריב בזה"ז ובודאי שלא נעלם מהם שאין לנו חלזון בזה"ז אלא על כרחך דס"ל דלא מעכב, וכ"כ האבנ"ז הלכות ציצית סי' ט"ז והיד דוד על הרמב"ם הלכות ציצית פ"ב ה"א והערוך השולחן העתיד הל' כלי המקדש סי' כ"ח ס"ט שכולם הסכימו שלא כמשנה למלך, ב. שיטת התפא"י שא"צ חלזון דווקא לתכלת דבגדי כהונה אלא כל צבע בגוון הרקיע והוא בר

הקרבנות והכפרה סי' א' אות ב') ובשו"ת מהר"ץ חיות סי' ע"ו ועוד, שרק בבנין בית שני היו צריכים לנביא היות שמביהמ"ק הראשון לא נשאר שום זכר שנתקיים בו "ערו ערו עד היסוד בה", מה שאין כן בבית שני שנשאר ממנו היסודות והרבה סימנים עד היום הזה, [ואף שמבואר (גיטין נ"ז ע"ב) שהפסוק ערו ערו נאמר על בית שני היינו דבבית שני היה "האומרים" ערו ערו, שרק רצו להחריבו עד היסודות כמו בבית ראשון, אך באמת לא עלתה זאת בידם] ויש כל מיני אופנים למדוד על ידם ולמצוא מקום המזבח, כגון עפ"י שיטת הרדב"ז (בשו"ת סי' תרצ"א) שהסלע שבמסגד שלהם הוא אבן השתיה וכן פוסק החת"ס בשו"ת יו"ד סי' רל"ו, וכן משמע מהחיד"א שכותב שהמקום שבפנים הכותל (בצד הצפוני) הוא מקום המוחזק בגילוי שכינה, ולכאוף כוונתו משום שהוא מול קוה"ק, והיינו כשיטת הרדב"ז הנ"ל, וא"כ יש לנו ג' גדולי עולם המעידים על מקום אבן השתיה (ואין לנו שום פוסק החולק עליהם) וא"כ אפשר למדוד משם מקום המזבח (ואמנם הבעלזער רב זי"ע היה עומד בכותל בצד הדרומי ליד עזרת הנשים, ויש המשערים שסבר ששם הוא מול קוה"ק, וכן יש שדייקין כן מחמת קישויות שונות, וכן רצו לדייק מס' כפתור ופרח, אך למעשה לא מצינו בפוסקים שום פוסק שיחלוק להדיא על שיטת הרדב"ז הנ"ל שהוא מגדולי הפוסקים).

מנחם [וכן] יש עוד אופני מדידה לכמה שיטות, כגון למדוד מהכותל המערבי עצמו עפ"י מש"כ התפא"י בריש מס' מדות (פ"ב יבין אות ו') בשם השלמי גיבורים כמה היה מכותלי הר הבית לעזרות, וכידוע שהתקבלה ההכרעה שהכותל המערבי הוא כותל הר הבית, או למדוד משני שערי העזרה שנשארו בהר הבית עד היום הזה, ואמנם זה תלוי במח' הידועה

קיום כשר, ג. דמיטת הערוך ועוד משמע שהחלזון הנ"ל הוא החלזון דהתכלת (אף שמיטת הרמב"ם אין משמע כן כמו שמאריך בתשובה הנ"ל שבריש ים החכמה תש"ע), ד. ואף לשיטת הרמב"ם שמשמע ממנו שהחלזון דהתורה הוא חלזון אחר, מ"מ אולי כשר כל חלזון שמוציאים ממנו תכלת, ה. ובפרט שאף לשיטת מו"ר שהחלזון הנ"ל הוא החלזון שממנו היו מוציאים הארגמן כמו שכתב בתשובה הנ"ל, הרי יש שיטות הנ"ל שאי"צ לאבנט דווקא תכלת אלא מספיק אחד מהצבעים של הצמר, ואמר מו"ר בשם ספר הנ"ל שיש לומר שע"ז כיוון הפייטן ברוח קדשו בקרובץ פורים במש"כ "וארגמן ימנה לכונן עיר דוד", דהיינו כי יהיה זמן אשר החלזון לא יהיה מצוי כ"כ לתכלת דבגדי כהונה ונוכל לצאת בארגמן, והספר הנ"ל פירשו על הארגמן ממש, היינו לצבוע האבנט בצבע אדום דהארגמן, (שליטתו אי"צ תכלת) אך להנ"ל י"ל שכיון שלא יהיה להם התכלת האמיתית (ינטינה) ישתמשו בהתכלת הנעשה מחלזון הארגמן שהוא כשר בדיעבד, כמבואר בתשובה הנ"ל, ואולי י"ל עוד שאפשר לקחת התכלת דארגמן כהה קוצים ולהוסיף עליו מהינטינה, דהנה עיי"ש בתשובה שהארגמן כהה קוצים הוא בבחי' הז"א והינטינה בבחי' הנוק', ומאוד קשה שבחי' הנוק' יהא לה קיום, שז"ס הקושי למצוא דרך צביעת הינטינה, ולכן צריך שהז"א יאיר להנוק', וע"כ ע"י שישתמשו בשניהם ביחד יחזיק הצבע מעמד לאורך זמן.

מז] ושאר חששות שכתבו כמה מהאחרונים כגון מה שרצה לחדש הגר"מ זעמבא זצ"ל שטומאה הותרה בציבור אינו בפעם הראשונה, כמו שמצינו בחנוכה שלא רצו לחנוך המנורה בשמן טמא, כבר פרכו האחרונים דבריו

מהא דאשכחן שבבית שני חנכו המזבח בטומאה בשנת ג"א ש"צ (י"ט שנה קודם שנבנה בית שני) והקריבו כבר קרבנות כמ"ש בסדר הדורות, [והוסיף רמז פנימי בזה שעשו כן בשנת ש"ץ, שש"ץ בגימ' "שכינה" בסוד שהשכינה מתלבשת בתוך החיצונים וע"כ התחלת חינוך המזבח והקרבנות היתה בטומאה בסוד ומלכותו בכל משלה, (משא"כ חינוך המנורה שבבחי' תורה אור שהוא בחי' ז"א שאין יורד לקל' ולפיכך רצו דוקא לחנוך המנורה בטהרה)] וכן מה שחשש החפץ חיים זי"ע בליקוטי הלכות (זכאים ס"ז ע"א מדפי הספר) שאין לנו ציץ לרצות, עיין בעיר הקדש והמקדש להגרי"מ טוקצ'נסקי ח"ה פ"ב שמוכיח שרק כשהאנשים טהורים ונטמא הבשר ממקו"א צריך ציץ לרצות ולא כשכל הציבור טמאים שטומאה הותרה בציבור אף ללא רצוי ציץ עיי"ש (ושאר חששות כגון חשש לזיבה או חשש שאין הכהנים מיוחסים, כל אלו אינם חששות נכונים לדינא ומהני ע"ז רוב מהורים וחזקת כהונה כמש"כ החת"ס בתשובה הנ"ל ואכמ"ל). [ואף שהשד"ח חשש לזיבה שלא הותר בציבור ע"ז י"ל כמש"כ בספר הנ"ל שיבדקו עצמם ז' ימים ויטבלו במים חיים, ואף שהם מחוסרי כפרה מ"מ כיון שכל הזיבה היא רק מחשש, וא"א להביא ע"ז קרבן מחשש ספק חולין בעזרה, ממילא לא הוי מחוסרי כפרה, ובענין קידוש רצפת העזרה עיי"ש שהעבודה תקדשנו]

מה] ואמנם מה שאומרים האברכים הנ"ל שישאירו הכבשים בלי מום עד אחר הפסח, טען מו"ר שאם ח"ו לא נזכה להקריב קר"פ בזמנו ביד ניסן הרי יש להשאירם ללא מום עד אחרי פסח שני, כידוע הווארט של הרה"ק מהר"י מבעלז זי"ע על מה שמזכירים כליל הסדר לקיים מה שנאמר "על מצות ומרורים יאכלוהו" שהוא פסוק

אף בפסח דורות, אך באמת זה צ"ב שהרי אי' בגמ' (שבת ט' ע"ב) אימתי התחלת סעודה משיתיר הגורה וחזינן שבסעודה הדרך להתיר החגורה, ולכאוי' "מתניכם חגורים" היה דין מיוחד בפסח מצרים (שליהפך מדרך הרגיל) וכמש"כ המפרשים שזה היה להראות שמכניס עצמם בכל רגע לצאת ממצרים וא"כ לכאוי' מה הרמוז בזה לדורות.

[נ] וביאר בזה עפ"י דברי הרה"ק הר"י מהוסיאטין זי"ע שאמר כשהתחיל להנהיג ברכים טיש, וביאר דברי חז"ל דמאימתי התחלת הסעודה משיתיר הגורה, דהרמוז הפנימי בזה שמאימתי יכול הצדיק לערוך ולהנהיג סעודתו ברכים, משיתיר הגורה, ופירש בזה דהיינו כשיהא שזה העבודה"י שבחלק העליון שבגוף, ששם האברים הרוחניים של המוח והלב שעוסקים בהם בתורה ותפלה וכו', לעבודה"י שבאברים הגשמיים של אברי האכילה וכו', שתהיה העבודה בענינים הקשורים לגשמיות נעשית באותה קדושה ודבקות כהעבודות הרוחניות של התורה והתפילה עד שאין כבר צורך באזור המפסיק ומחלק ביניהם, ואז יכול להתחיל לערוך השולחן.

[נא] ועפ"י י"ל (ואי' כעין ענין זה מכ"ק הבית ישראל זי"ע) שכיון שכל פסח אנו מתחילים ומתחדשים בבחי' התחלה חדשה, שפסח הוא ראש המועדות, וכל ההתחלות הם מפסח (וכדאי' שזהו א' מהטעמים הפנימיים על איסור אכילת חמץ בפסח כמו תינוק הנולד שאסור לו לאכול כל מאכל וזקוק למאכל המיוחד דחלב אמו שיגדל אותו) (שזהו ענין המצה שהיא מיכלא דמהימנותא וכו' וכדאי' (ברכות מ' ע"א) שאין התינוק קורא אבא אבא עד שיטעום טעם דגן דמרמוז על המצה שמביאה אותנו שנולדנו מחדש בפסח להכרת האמונה באבינו (שבשמים)), וע"כ

שנאמר על פסח שני, שכוונתנו לעורר רחמים שאף שלא זכינו להקריב הפסח במועדו בפסח ראשון יה"ר שנזכה להקריבו בפסח שני, ואמנם ידוע שהגרי"ש נתנון חלק וטען שאין ציבור נדחים לפסח שני, אך עיין במנחת חינוך שמוכיח מדברי הירושלמי שבבכה"ג שכל ישראל לא עשו פסח ראשון אף ציבור נדחים לפסח שני עיי"ש.

[מט] דיבר מענין הנאמר באכילת קרבן הפסח בפסח מצרים "ומתניכם חגורים", והקדים לזה הא דמשמע מכוונות הרש"ש שאף הענינים שנהגו רק בפסח מצרים ולא בפסח דורות מ"מ האורות הרוחניים של הענינים האלו מאירים בפנימיות אף בפסח דורות, שבה מובן מש"כ הרש"ש (שער ל"ו ח"ב דף נ"ז ע"ד) שצ"ע האם להפסיק לכיון כל הכוונות של כל השנה ביום י' ניסן שכבר התחיל אז האור של פסח או י"ל שכיון שנתבטל הק"פ בעו"ה ואין שום מצוה במקומו, אין האור הזה, והקשו המפרשים על הרש"ש שמבואר בפסחים דף נ"ו שהדין של מקחו בעשור הוא רק בפסח מצרים, ויש שתירצו בדוחק שמ"מ היה כן המנהג ליקח הפסח בעשור אעפ"י שאין זה חיוב (ועיין במאירי פסחים דף נ"ו שיש אמנם חיוב ביקור ד' ימים אעפ"י שא"צ להיות דוקא בעשור ועיין מנ"ח בזה דאין משמע כן בהסוגיא), אמנם התי' הנראה בזה הוא שאורות דפסח מצרים מתלבשים בפסח דורות, ולכן בזמן שהיה נוהג פסח דורות היה מתלבש בפסח האורות הרוחניים דמקחו בעשור, וספק הרש"ש משום שבימינו אין מעשה המצוה שיתלבש בו האור וכמדויק בלשונו הנ"ל שלא התקינו חז"ל מצוה וכו'. וחזינן שאף שאין נוהג ענין זה בפסח דורות מ"מ בפנימיות נעשה תיקון רוחני הנ"ל בי' ניסן, וה"נ לגבי הדין דמתניכם חגורים נראה שיש בזה רמז פנימי

ראשית ההתחדשות דקומת הקדושה, וע"כ מאיר בפסח האור והרמז של "מתניכם חגורים" שאנו אוהזים את עצמנו שאנו צריכים לתקן את ענין האכילה שתהיה בקדושה, ואין אנו עדיין בדרגה של התרת החגורה שהיא מרמזת כנ"ל על מי שכבר גמר לתקן בשלימות את ענין קדושת האכילה.

צריך בפסח לחדש את ענין קדושת האכילה, ובפרט שעיקר בנין האדם הוא כידוע מהאכילה, וכמו שרמזו ע"ז בספח"ק עה"פ "מצות תאכל במקום קדוש", וכמו שפירשו בזה גם את מנהגי ישראל לפרוש ממאכלים רבים בפסח (אף כאלו שאין בהם לכא' חששות דחמץ), שכ"ז הוא בכדי לייסד מחדש את ענין קדושת האכילה בזמן זה של פסח שהוא זמן

ביום שב"ק בקידושא רבא

דוקא לעשות שהכל על הקוגל להורות מעשה רב.

נד' ושאל אחד מהנוכחים מה מברך על פריכיות אורז, ואמר להביא ספר ים החכמה תשס"ח והקריא משם (אות קי"ז) שדן בזה ומביא כל שיטות פוסקי דורנו, ומצדד שם דעתו להכריע שברכתו מזונות (כשיטת הרב מדערבצין זצ"ל ולהבדל"ה הגריש"א והגרי"ק שליט"א), אלא שהוסיף עתה על המכואר שם שחזין מהטעם עפ"י הנגלה המכואר שם מדוע נוטה להכריע שברכתו מזונות עיי"ש, הרי יש לזה גם טעם פנימי שברכת מזונות על אורז מרמז על שלימות האמונה עד שזנה האמונה את האדם, וכדאי שאורז מרמז על אור ז' שהיא אור האמונה שהיא ספי' המלכות (ספי' הו') שהיא יכולה לזון את נפש האדם לבדה, כמו שמאכל האורז אף שהוא מאכל פשוט יכול לזון את האדם ולהחיותו ללא צורך במאכלים נוספים [וכמו שמביא שם בספר ים החכמה המעשה מהגר"י אברמסקי שאמר לכ"ק הריי"צ שבחיותו בסיביר ולא היה יכול כלל ללמוד, החיה עצמו רק ע"י כח האמונה וכל יום כשהיה קם בבוקר והיה אומר רבה אמונתך היה מפרש לעצמו שעתה רואה בחוש שכ"כ גדולה ורבה האמונה שהיא לבדה יכולה

נב' הביאו קמיה קוגל תפוא' ובירך עליו כדרכו ומנהגו בקודש ברכת שהכל, ושאלוהו שהרי היה שם מאכל אחר שברכתו שהכל לכו"ע ואמאי לא יברך עליו שהכל (בבחי' מחיות טוב), וענה שאדרבא שאם יברך על מאכל שהוא שהכל אין ברור שיוכל לאכול הקוגל שיש הסוברים שהוא בפה"א (כמו שמבואר בפוסקים במברך שהכל שאף שמכוין להדיא לפטור דבר אחר שברכתו אינה שהכל הוי מח' הראשונים האם מהני) משא"כ כשמברך על הקוגל שהכל שבדאי יוצא, והוסיף עוד שרוצה לפרסם בזה שברכת התפוא' למנהגנו היא שהכל שהיא דעת רבים מתלמידי הבעש"ט שלאורם אנו הולכים בכל דבר (ה"ה הרה"ק הר"נ מראפשיץ, והרה"ק הד"ח מצאנז, והרה"ק מוידיתשוב, והרה"ק ההיכל הברכה מקאמרנא ועוד).

נג' והזכיר בזה את דברי גאב"ד ירושלים הרמ"א פריינד שתמה שאף אלו שאינם מתלמידי צדיקים הנ"ל מ"מ בודאי חזו דעות גדולי הצדיקים הנ"ל לעשות את התפוא' בבחי' ספק ברכה, שכל ספק ברכתו שהכל, וזה אף בכל תפוא', וכ"ש בקוגל תפוא' שיש בזה עוד מח' הפוסקים בדבר המרוסק האם נחשב שניכר בו התפוא' (וכ"ש כשריסקו התפוא' היטב והוסיפו בו עוד ביצים וכו'), וע"כ מכל הנך טעמי מהדר

שהיא קשורה לש"ע נהורין שהיא תתגלה בתוך תורה דידן שהיא כנגד הו"א שהשם שלה הויה במילוי אלפין שבגימ' מ"ה כידוע, וזהו הענין של מעשה להאיר הש"ע נהורין בתוך המ"ה דתורה, שזהו הענין של הסיפוי"מ משנים קדמוניות שבבחי' התנוצצות מהתורה דעתיקא.

נז] וביאר שזהו בחי' אלישע הנביא שנקרא ע"ש הש"ע נהורין, שקיבל אותם מרבו אליהו זל"ט כמרמוז בשמו אלי-ש"ע, וביאר שאמנם אליהו הוא בגימ' ב"ן בבחי' ספי' המל' וזכה ע"י עבודתו להמשיך הש"ע נהורין שהוא שורש המלכות והשפיע זה לתלמידו אלישע, וכמו שמצינו דאליהו זכה ג"כ להמשיך הארה מהתורה דלעת"ל כשבנה המזבח בהר הכרמל בנבואה בהוראת שעה שזהו בבחי' תורה דעתיק, שהיא התורה דנבואה שתתגלה לעתיד שילמד השי"ת לכל אחד מבנ"י בכל שעה את רצונו ע"י שידבר עם כל אחד בנבואה בכל שעה ויגלה להם בפרטות רצונו הפרטי המיוחד שרוצה מהם בשעה זו, ובכל נבואה לשעה יש התנוצצות מתורה גבוהה זו דלעת"ל.

להחיותו ולחזקו בכל היסורים הקשים שעברו עליו בעבודת הפרך הקשה בסיביר, וע"ז הודה כל יום לה' שהחזיר לו הנשמה להמשיך לחיות עוד יום עם קיום המצוה הגדולה והרבה של האמונה, והפליג מוהרי"צ מאוד בחשיבות ויוקר זו ההשגה שהיה כדאי כל היסורים כדי לחיות בהשגה גבוהה כזו.

נה] וסיים שי"ל רמז שבהשגח"פ נודמן לדבר מענין זה בזה היום שהוא הילולא דהלשם זי"ע, שי"ל שהפסק הנ"ל של הגריש"א והגר"ח"ק שפוסקים שברכת הפריכיות במ"מ, שזה מורה ומרמז על דרגת השלימות באמונה עד שזנה לגמרי את נפש האדם כנ"ל, הרי"ז בכח הלשם שהוא זקנים של ב' פוסקים הנ"ל, שהוא גילה בדרושים המתוקים שבספריו הק' סודות עמוקים ונשגבים ונעלים בעניני האמונה והיחוד שזנים את נפש האדם בצורה השלימה הנ"ל.

נו] הביאר לפניו ספה"ק סיפוי"מ וקרא משם שורה הראשונה "בדרך סיפרתי מעשה שכל מי שהיה שומעיה היה לו הרהור תשובה", ופירש דתיבת "מעשה" מרמזת על תורה דעתיקא פתימאה

בדרך לביתו

ישראל אל התשובה השלימה, ושאל אחד מהתלמידים מדוע כל הי"ג מעשיות שבסיפוי"מ פותחים כולו בתיבת "אמאל" וענה מו"ר שזה מרמז על המעשיות משנים קדמוניות וכן מרמז על תורה דעתיקא שתתגלה ע"י משרע"ה שבבחי' מה שהיה הוא שיהיה, וסיים ש"אמאל" הוא גימ' ע"ב שהוא שם החכמה, שפנימיות חכמה – פנימיות עתיק מרמזת על כל הנ"ל.

נה] הוסיף לבאר מה שדיבר בסיפוי"מ שזהו הענין של בדרך סיפרתי מעשה וכו', שבדרך מתגלה השכינה שהיא קשורה לתורה דעתיקא לפי שהיא מגלה לאדם בכל רגע רצון ה' ממנו שזה בבחי' הנ"ל, שע"י ההשגחה הפרטית שרואה בזה איך שהשכינה מנהיגה אותו מבין רצון ה' ממנו בכל עת וזה בחינת תורה דעתיקא דלעת"ל שיגלה ה' בנבואה בכל עת את רצונו ועל ידה יגיעו בני

נמ] שאל אחד מהמלוים את מו"ר לביתו אודות חילולי השבת שנראים בדרך ה"י, והלא אי' מהבעש"ט שאדם הרואה איזה דבר רע צריך לעשות תשובה ע"ז (וכידוע המעשה שהבעש"ט ראה חילול שבת ופשפש במעשיו עד שמצא שלא מחה על כיוזי ת"ח שהוא בבחי' שבת), והאם הכונה שצריך כל הזמן כשרואה חילולי שבת לחזור בתשובה על חילול שבת שנכשל בהם ח"ו, וענה לו מו"ר שדרגה יותר גבוהה מזה לחזור בתשובה על זה בעצמו שאינו בדרגת הבעלזער רב ז"ע שהוא לא היה רואה כלל חילולי שבת (ואף שגר בת"א היה אצלו ברור שכל המכונות הנסעות הן ע"י גויים או לצורך פיקו"נ או לילדות), ושאל הלא מה פירוש לחזור בתשובה ע"ז שאינו כהבלעזער רב, וכי כל אחד צריך להיות כהבלעזער רב, וענה מו"ר ואמר, בודאי, שהלא כל אחד יכול להיות כמשרע"ה כדברי הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ה ה"ב) ומשרע"ה הוא כללות כל הצדיקים, וא"כ כל אחד מישראל צריך לזכות להגיע (כמו שגיע כל אחד לעתיד) לשלמות שורש נשמותו שהיא בבחי' שלמות דמשרע"ה שכלולה מכל הצדיקים שבכל הדורות, וסיים שאף שהשלמות הוא לזכות להיות כמשרע"ה בכ"ז יותר קל להתבונן אודות הבעלזער רב שהיה צדיק הדור בדור האחרון שקרוב יותר אלינו, והזכיר בזה בקצרה את הווארט של הבית ישראל זי"ע (שהובא באריכות בביאור למס' ברכות) שאמר על הבעלזער רב שהיה "הימלע מענטש" בבחי' הבעש"ט ובבחי' פני חמה דמשרע"ה (עיי"ש ואכמ"ל).

ס] שאל אחד מהתלמידים על המבואר באריכות בדא"ח של שבוע הקודם (פר' תשא) שאם נזכה שמשיח צדקינו יפסוק כהנוב"י ודעימיה שאשלד"ע מבטל כל השליחות יתבטלו כל המעשים שאינם טובים

ע"ז, שכולם נעשו ע"י השדים ולא ע"י נשמות בני"י עיי"ש, ושאל שהלא אף אם יפסקו כהר"י המבורגר ודעימיה הכוונה רק שהעונש מתייחס לשליח ולא למשלח הרי ג"כ יפטרו בני"י מעונשים שהעונש יתייחס אל השדים ולא לנשמות בני"י, וענה מו"ר והשיב דאי' באריז"ל בכוונות קרשעהמ"ט עה"פ יעלו חסידים בכבוד וגו' שכל מעשה שאינו טוב צריך תיקון ואף המכשולות שבאונם צריכים תיקון, וכ"ש בענינינו שאף שלא יתייחס עיקר העונש אל בני"י בכ"ז אם המעשים ישארו קיימים יצטרכו בני"י לעשות תיקונים עליהם דלא גרע מאונם שהתגלגל על ידם והוסיף בזה (על הנדפס כבר בדא"ח הנ"ל) שמוכא בספרים שהבעש"ט שיבח והפליג בגודל ב' צדיקים הנ"ל (הנוב"י והר"י המבורגר) שהיה א' גבוה (הנוב"י) וא' נמוך (הר"י המבורגר), ואמר הבעש"ט שעל הגבוה והנמוך שורה השכינה [בבחי' לאה ורחל].

סא] עוד הזכירו לפניו שהשבוע (א' ניסן) הוא יום הולדת דרביז"ל, וסיפרו שיש אחד שנהג להביא ביום זה עוגת יום הולדת גדולה על ציון רביז"ל, ואמר מו"ר שכמדו' מנהג זה לעשות עוגת יום הולדת מגיע מהגויים ואין ראוי לאכול מעוגה כזו, שאף לעשות סעודה ביום הולדת הוא דבר השנוי במח' הצדיקים, אך ע"ז מצינו מנהגי כו"כ צדיקים שנהגו בסעודה ביום תולדתם, אך עוגה הנ"ל (וכ"ש כשהיא עם נרות) אינה ממנהגי בני"י, אלא שלכל דבר יש גם איזה שורש בקדושה והוא ביום ההולדת הג' כשעושים תגלחת הפאות שאז יש מנהג מהקדמונים לעשות עוגה מיוחדת עם אותיות וכו').

סב] והזכיר שיום זה (א' ניסן) אף שהוא ר"ח מ"מ אשכחן בשו"ע שהוא תענית צדיקים על מיתת נדב

המו"נ באופן פנימי ועמוק שבבחי' השגת הסוד שבו, וכן למדוהו בן עוד צדיקים גדולים מתלמידי הבעש"ט חק' זי"ע (כהרר"פ מקוריין, ובבעל התניא שלימדו בן להצ"צ, והר"ח מצאנו) ושאלוהו האם גם רביז"ל שהזכיר כ"כ מלימוד ספר המו"נ סובר שמותר ללמודו ע"ד הסוד, וענה שבודאי שאין לעשות סתם מח' ומסתמא מודה רביז"ל שמותר בכח"ג, ובפרט שהלא ללמוד בדרך הסוד אין יכול כי אם צדיק הגדול במעלה, והלא רביז"ל כותב להדיא שצדיקים גדולים מותרים בלימוד המו"נ (כמו שנהג רביז"ל בעצמו) וא"כ הר"ז מתאים להנ"ל.

סד] עוד שנה לבאר מה שדיבר בליל שב"ק, שבשבת כאילו לא עושים כלום אלא רק מתבטלים ליחוד ה', שזהו הרמז הפנימי במה שכופפים את אצבעות הידיים בברכת מאורי האש, כמבואר בזוהר בפרשתינו שכל ימות החול שעושים בהם מלאכה הם בבחי' עבודת ויגיעת אש הבינה, וע"כ כשיוצאים מהמנוחה דיהוד ה' המתגלה בשב"ק ונכנסים אל עבודת מאורי האש של אש הבינה של ימות החול מכופפים את האצבעות שזה מרמז על סילוק הג"ר ונשארת רק כף היד שבבחי' הו"ק, שבבחי' עצם העבודה כמבואר זה מבעל הסולם זי"ע [ועיין עוד רמז בביאור למס' ברכות שכיפוף האצבעות שבבחי' השתחויה מרמז על ביטול מאורי האש דימות החול למאורי אור דיום השב"ק], וכן עצם היד הקמוצה מרמז שמשמשים עתה עם כח הידיים שבבחי' ענין העבודה והבחירה, והסמך לזה את הידוע שתינוק נולד כשידו קמוצה שמורה שעליו ליכנס עתה אל העבודה דעוה"ז ויש לו עתה להשתמש בכח ידיו, וכשנפטר האדם ועולה לעוה"ב ונכלל

ואביהוא, וידוע הווארט והרמז ע"ז בהפסוק ד"החודש הזה לכם ראש חדשים", שכל חודש ניסן הוא בבחי' ר"ח שאין מתעניין בכל חודש ניסן כמו ר"ח שאין מתעניין בר"ח, אבל "ראשון הוא לכם לחדשי השנה" שיום הראשון שהוא ר"ח בעצמו הוא יהא לכם כסתם ימי חדשי השנה המותרים בתענית, והסביר הביאור בענין זה עפ"י מה דאי' שנדב ואביהוא שמסרו נפשם להקטיר הקטורת אף שלא הצליחו לפעול בזה תיקון השלם כרצונם בכ"ז פעלו בזה את שורש הכפרה דיוהכ"פ, וע"כ הקריאה של יוהכ"פ פותחת באחרי מות שני בני אהרן שעל ידם אנו זוכים למחילה דיוהכ"פ, והנה התענית דיוהכ"פ היא בבחי' להחיותם ברעב, שאנו ניוונים ביוהכ"פ מחיות רוחנית דהנשמה עד שא"צ לאכילה גשמית שאנו שבעים מאורות הרוחניים, וע"כ גם ביום א' ניסן שמתו בו נדב ואביהוא שהם פעלו את שורש יוהכ"פ הוא יום תענית צדיקים שבבחי' תענית דיוהכ"פ, שאף שר"ח סתם אסור בצום (וי"א שהוא מדאי') הרי צום זה דר"ח ניסן הוא בבחי' אכילת אורות רוחניים שזה מותר בר"ח.

סג] עוד שאל אחד מהתלמידים מה כוונת המובא בדא"ח הנ"ל שהרוגצ'ובער גילה את סודות התורה"ק בתוך נגלות התורה, וביאר מו"ר שכל דרכו דהרוגצ'ובער לבאר הרבה עניני תורה הנגלות ומקשרם כולם ביחד עפ"י איזה נקודה פנימית שמוצא בכל אלו הענינים (עפ"י מה שמוכא בספה"ק מורה נבוכים מהרמב"ם) הר"ז בבחי' הדרך של סודות התורה שמגלים נקודה הפנימית האלקית שבכל דבר המאחדת כל חלקי התורה (כדברי חו"ל המובא שם שכלוחות ראשונות היה כל התורה ענין אחד), והוסיף עוד שהרוגצ'ובער היה קשור מאוד להרמב"ם וקרא אותו רבו המובהק ולמד ספר

בשכינה וביחוד ה' ידיו פתוחות שאין לו מה לעשות לרמוז שעולה עתה אל המנוחה ואל הג'ר שבבחי' יום השב"ק, וסיים שאמנם ברכת מאורי האש של מוצאי יוהכ"פ היא בסוד אחר רמוז על תיקון הבינה שעולה לאריך, שז"ס דיוהכ"פ שאף שצמים בו שבבחי' היגיעה והעבודה בכ"ז הצום הוא בבחי' תענוג ובבחי' אכילת אורות רוחניים (וכדאי' שע"כ סוגיא דמן היא במס' יומא לרמוז על הג"ל) וכנזכר לעיל, וע"כ במוצאי יוהכ"פ לוקחים נר ששבת דייקא לקשר הבינה דמאורי האש לשרשה שבאריך שמתגלית ביוהכ"פ, שהיא קשורה לאור התענוג דשב"ק.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

